

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի
ասպիրանտների և հայցորդների
նստաշրջանի
նյութերի ժողովածու

1(1) 2018

Երևան - 2018

Հրատարկության է երաշխավորել Երևանի պետական
համալսարանի գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Խմբագրակազմ՝

*իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբրուզյան*
*իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիրբանդյան*
*իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Գ. Բ. Դանիելյան*
*իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Ս. Հայկյանց*
*իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան*
*իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան*
*իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան*
*իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան*
*իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Ս. Գ. Մեղրյան*

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝
ՀՀ, 0025, Երևան,
Ալեք Մանուկյան 1,
ԵՊՀ իրավագիտության
ֆակուլտետ:
Հեռ.՝ 060-71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.yasu.am
publishing.yasu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@yasu.am

Տպագրական 24.25 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2018
Հանձնված է տպագրության՝
20.04.2018

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Varser Karapetyan

CURRENT TENDENCIES OF ECONOMIC, SOCIAL
AND CULTURAL RIGHTS 6

Կարեն Ամիրյան

ՕՐԵՆՍԴԻՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ 16

Հարությունյան Հայկ

ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՁԵՎԻ ԷՎՈԼՅՈՒՑԻԱՆ ՀՀ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԻ ԼՈՒՅՄԻ ՆԵՐՔՈ . 28

Ռոզա Աբաջյան

ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՁԵՎԵՐԻ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ
ՆՈՐ ԴԱՐԱՇՐՁԱՆՈՒՄ ԵՎ ՀԱՅ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՄԻՏՔԸ 42

Կարեն Հակոբյան

ԼՍՎԱԾ ԼԻՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՊԱՏՇԱՃ
ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԲԱՂԱԴՐԱՏԱՐԸ 54

Սոսն Բարսեղյան

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԻՐԱՑՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 71

Արմինե Դանիելյան

ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ
ԵԶՐՈՒԹԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 84

Լիլիթ Մելիքսեթյան

ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ
ԱՄՐԱԳՐՈՒՄՆ ՈՒ ԿԱՅԱՅՈՒՄԸ 1991-1995 ԹԹ..... 96

Տարևիկ Նահապետյան

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԻ
ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ
ՈՒ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 112

Գևորգ Պողոսյան

ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՍՏԱՅՎՈՂ ԳՈՒՄԱՐԻ
ԲԱՇԽՄԱՆ ԱՐԳԵԼՔԻ ՈՐՈՇ ԱՍՊԵԿՏՆԵՐ 130

Մովսես Խաչատրյան

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ՄԵՐԺՈՒՄԸ ՕՐԵՆՔՈՎ
ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ՀԻՄՔԵՐՈՎ..... 147

Արամ Ղափամանյան

ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԼԻԶԻՆԳԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ 162

Շուշանիկ Ղուկասյան

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ
ՊԱՏՃԱՌՎԱԾ ՎՆԱՍԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ԿՐՈՂ ԱՆՁԻՆՔ 177

Անի Մուրաֆյան

ԿԵՂԾ ԵՎ ՇԻՆԾՈՒ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐԻ ԱՆՎԱՎԵՐՈՒԹՅԱՆ
ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՊԱՀԱՆՋ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ
ԿՈՂՄԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍԱՀՄԱՆԱՓՈՎՄԱՆ
ՀԻՄՆԱՀԱՐՅԸ..... 193

Ռուբինա Պետրոսյան

ԱՌԱՆՑ ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԽՆԱՄՔԻ ՄՆԱՅԱԾ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ
ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՈՉ ԳՈՒՅՔԱՅԻՆ ԵՎ ԳՈՒՅՔԱՅԻՆ
ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ 208

Տաթևիկ Գևորգյան

ՊԱՏԻԺ ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ ՄԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒ-
ԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ 233

Նունե Հայրապետյան

ՊՐՈԲԱՑԻՈՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԵՎ
ԿԱՅԱՑՄԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՓՈՐՁԸ ԵՎ ՀՀ-ՈՒՄ. ԴՐԱ
ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ 247

Լիանա Եղիզարյան

ՊԱՏԻԺԸ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆՈՐԵՆ ՉԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
ՀԱՄԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՏԵՂԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ
ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ 261

Սրբուհի Գայան

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՔՐԵԱԿԱՆ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՆԵՐԴՐՄԱՆ
ՆՊԱՏԱԿԱՀԱՐՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ-ՈՒՄ 275

Լիլիթ Պետրոսյան

ԳՈՐԾԻ ՓԱՏՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՆ Ի ՊԱՇՏՈՆԵ
ՊԱՐԶԵԼՈՒ ("EX OFFICIO") ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ..... 287

Անի Միքայելյան

ՄԻՍՅԱՆՑ ՀԵՏ ԿԱՊԿԱԾ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՈՐՊԵՍ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ
ՏԵՍԱԿ 299

Անի Դանիելյան

ՄԻՆԶԴԱՏԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՆԱԽՆԱԿԱՆ
ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՈՐՊԵՍ
ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԵՐԱՇԽԻՔ 321

Առնոլդ Վարդանյան

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ
ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻՆ ԱՆՄԵՂՍՈՒՆԱԿ ԱՆՁԱՆՑ
ՍԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱ-
ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 336

Էմմա Ավագյան

ԽՈՇՏԱՆԳՄԱՆ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ..... 352

Նազելի Թովմասյան

ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՈՒՄ 368

Ռոմելա Մանուկյան

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՌԱԶՄԱԿԱՆ
ԲԱԶԱՆԵՐԻ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՆՔՆԻՇԽԱՆՈՒ-
ԹՅԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ..... 380

**ՄԻՆԶԴԱՏԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՑԹԻ ՆԿԱՏՄԱՍԲ ՆԱԽՆԱԿԱՆ
ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՈՐՊԵՍ
ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԵՐԱՇԽԻՔ**

Սեփականության իրավունքը հանդես է գալիս որպես յուրաքանչյուր տնտեսական ու քաղաքական համակարգի էության, անձի իրական ազատությունների երաշխավորման հիմնական բնութագրիչ: Սեփականությունն ինքնին հարաբերություն է, բնութագրում է արտադրության միջոցի, կոնկրետ գույքի տնօրինման, տիրապետման ու օգտագործման նկատմամբ անձի կամ անձանց խմբի իրավունքն ու պարտականությունը²: Սեփականության իրավունքը դիտարկվում է որպես հիմնարար իրավունք³ և անձի անձնական իրավունքների նախապայման⁴:

Թերևս ժողովրդավարական հասարակությունում սեփականության իրավունքի հիշյալ կարևորությամբ է պայմանավորված այդ իրավունքի ճանաչման և երաշխավորման համար մարդկային հասարակության մղած դարավոր պայքարը, որի արդյունքում այն իր ամրագրումը ստացավ ինչպես մի շարք միջազգային իրավական ակտերում⁵, այնպես էլ պետությունների մեծամասնության հիմնա-

---

¹ ԵՊՀ քրեական դատավարության և կրիմինալիստիկայի ամբիոնի ասպիրանտ, գիտական դեկանվար՝ իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան:

² Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության մեկնաբանություններ/ընդհանուր խմբագրությամբ՝ Գ. Հարությունյանի, Ա. Վաղարշյանի. Երևան, <Իրավունք>, 2010, էջ 117:

³ Մանրասան տե՛ս Richard A. Epstein, "Property as a Fundamental Civil Right," 29 California Western Law Review 187 (1992):

⁴ Տե՛ս James Madison, Property, 29 Mar. 1792 / <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/v1ch16s23.html>/, Jacob Mchangama, The Right to Property in Global Human Rights Law, 1 May 2011 / <https://www.libertarianism.org/publications/essays/right-property-global-human-rights-law/>:

⁵ Տե՛ս Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագիրը (17-րդ հոդված) (1948 թ.), Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիային կից 1-ին արձանագրությունը (1-ին հոդված) (1950 թ.), Մարդու իրավունքների ամերիկյան կոնվենցիան (21-րդ հոդված) (1978 թ.), Մարդու և ժողովուրդների իրավունքների աֆրիկյան խարտիայում (14-րդ հոդված.) (1998 թ.) և այլն:

կան օրենքներում:

«Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի (այսուհետ՝ նաև Կոնվենցիա) 1-ին արձանագրության 1-ին հոդվածի համաձայն. *«Յուրաքանչյուր ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ ունի իր գույքից անարգել օգտվելու իրավունք: Ոչ ոքի չի կարելի գրկել նրան գույքից, բացառությամբ ի շահ հանրության և այն պայմաններով, որոնք նախատեսված են օրենքով ու միջազգային իրավունքի ընդհանուր սկզբունքներով:*

Նախորդ դրույթները, այնուամենայնիվ, չեն խոչընդոտում պետության՝ այնպիսի օրենքներ կիրառելու իրավունքին, որոնք նա անհրաժեշտ է համարում ընդհանուր շահերին համապատասխան, սեփականության օգտագործման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելու կամ մ հարկերի, կամ մ մյուս գանձումների, կամ մ տուգանքների վճարումն ապահովելու համար»:

Եվրոպական դատարանը, իր նախադեպային իրավունքում անդրադառնալով Կոնվենցիայի 1-ին արձանագրության 1-ին հոդվածի մեկնաբանմանը, նշել է, որ այն պարունակում է երեք առանձին կանոն.

- առաջին կանոնը, որը սահմանված է առաջին պարբերության առաջին նախադասությունում, ընդհանուր բնույթի է և հռչակում է գույքից անարգել օգտվելու սկզբունքը,

- երկրորդ կանոնը, սահմանված առաջին պարբերության երկրորդ նախադասությամբ, նախատեսում է սեփականությունից զրկելու հնարավորություն, և այն ենթարկում որոշակի պայմանների,

- երրորդ կանոնը, նախատեսված երկրորդ պարբերությամբ, ճանաչում է հանրային շահին համապատասխան սեփականության օգտագործումը, ի թիվս այլնի, վերահսկելու պայմանավորվող կողմերի լիազորությունը:

Նշված երկրորդ և երրորդ կանոնները կապված են սեփականությունից անարգել օգտվելու իրավունքի միջամտության առանձին իրավիճակների հետ և այդպիսով պետք է մեկնաբանվեն առաջին կանոնում հռչակված ընդհանուր սկզբունքի լույսի ներքո¹:

---

¹ Տե՛ս, ի թիվս այլնի, James and Others v. the United Kingdom գործով 1986 թվականի փետրվարի 21-ի վճիռ, գանգատ թիվ 8793/79, կետ 37, Sporrong and Lonnroth v. Sweden գործով 1982 թվականի սեպտեմբերի 23-ի վճիռ, գանգատ թիվ 7151/75 7152/75, կետ 61:

Սեփականության իրավունքի սահմանափակումը երկրորդ կանոնի շրջանակներում «սեփականությունից զրկում» է դիտարկվում ոչ միայն այն դեպքում, երբ տեղի է ունենում սեփականության իրավունքի տիտղոսային օտարում կամ զրկում, այլ նաև այն դեպքում, երբ տեղի է ունենում է *de facto* սեփականագրկում¹: Իսկ հարկերի կամ այլ պարտադիր վճարների կամ պատիժների վճարումը ապահովելուն ուղղված միջոցները դիտարկվում են երրորդ կանոնի շրջանակներում:

Եվրոպական դատարանը կայուն նախադեպային պրակտիկա է ձևավորել առ այն, որ Կոնվենցիայի 1-ին արձանագրության 1-ին հոդվածով նախատեսված անձի իրավունքին միջամտությունը պետք է լինի օրինական, բխի ընդհանուր շահից և լինի համաչափ²: Վերջին պայմանի առնչությամբ Եվրոպական դատարանը Բորժոնովն ընդդեմ Ռուսաստանի գործով կայացված վճռում, մասնավորապես, նշել է, որ պետք է լինի ողջամիտ հավասարակշռություն պետության կողմից կիրառվող միջոցների և այդ միջոցների կիրառման արդյունքում ակնկալվող նպատակների միջև: Այս պահանջն արտահայտվում է «արդարացի հավասարակշռություն» ձևակերպմամբ, որը պետք է առկա լինի հասարակության ընդհանուր շահի պահանջների և անհատի հիմնարար իրավունքների պաշտպանության միջև³:

Եվրոպական դատարանի վերջին դիրքորոշումն իր արտահայտությունն է գտել նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանի նախադեպային պրակտիկայում: Ա. Հայրապետյանի գործով որոշմամբ Վճռաբեկ դատարանը նշել է, որ սեփականության իրավունքի սահմանափակման համար անհրաժեշտ է, որ հակակշիռ իրավական շահն ունենա

---

¹ Տե՛ս *Monica Carss-Frisk, Handbook No. 4. The right to property. A guide to the implementation of Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights* (2001), էջ 21:

² Տե՛ս *ի թիվս այլնի, Beyeler v. Italy* գործով Մեծ պալատի 2000 թվականի հունվարի 5-ի վճիռը, գանգատ թիվ 33202/96, կետ 107, *J.A. Pye (Oxford) Ltd and J.A. Pye (Oxford) Land Ltd v. the United Kingdom* գործով Մեծ պալատի 2007 թվականի օգոստոսի 30-ի վճիռ, գանգատ 44302/02, կետ 75:

³ Տե՛ս *Borzonov v. Russia* գործով 2009 թվականի հունվարի 22-ի վճիռը, գանգատ թիվ 18274/04, կետ 59:

բացառիկ նշանակություն¹: Իսկ Լ. Ջաքոյանի գործով որոշմամբ դիրքորոշում է ձևավորել առ այն, որ համաչափության սկզբունքը պետք է ապահովվի ոչ միայն անձի իրավունքի նկատմամբ սահմանափակում կիրառելիս, այլ նաև դրա աստիճանը որոշելիս: Վերջինս արտահայտվում է իր գույքն անարգել տնօրինելու, տիրապետելու և օգտագործելու իրավագորություններից որևէ մեկը կամ բոլորը սահմանափակելու հարցի որոշմամբ²:

Սեփականության իրավունքը ճանաչված և հոչակված է նաև ՀՀ Սահմանադրությամբ (այսուհետ՝ նաև Սահմանադրություն): Այսպես, դրա 60-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված է օրինական հիմքով ձեռք բերած սեփականությունն իր հայեցողությամբ տիրապետելու, օգտագործելու և տնօրինելու յուրաքանչյուրի իրավունքը: Մինևույն ժամանակ՝ սահմանադիրը որոշակի դեպքերում և նպատակներով պայմանավորված՝ հնարավոր է համարում պետության միջամտությունը քննարկվող իրավունքին: Նույն հոդվածի 3-րդ մասն ամրագրում է սեփականության իրավունքի սահմանափակման հնարավորություն, ըստ որի՝

- սեփականության իրավունքը կարող է սահմանափակվել միայն օրենքով,

- սեփականության իրավունքը կարող է սահմանափակվել հանրության շահերի կամ այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով,

- սեփականության իրավունքի սահմանափակումը պետք է համապատասխանի որոշակիության և համաչափության սահմանադրական սկզբունքներին և չի կարող գերազանցել Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սահմանված սահմանափակումները³:

Այլ խոսքով՝ թե՛ Կոնվենցիայով և թե՛ Սահմանադրությամբ որպես ընդհանուր սկզբունք սահմանված է սեփականության ան-

---

¹ Տե՛ս Արթուր Հայրապետյանի գործով Վճռաբեկ դատարանի 2010 թվականի օգոստոսի 27-ի թիվ ԵՇԴ/0001/11/10 որոշման 19-րդ կետը:

² Տե՛ս Լևոն Ջաքոյանի գործով Վճռաբեկ դատարանի 2016 թվականի դեկտեմբերի 23-ի թիվ ԵԿԴ/0255/11/15 որոշման 18-րդ կետը:

³ Սեփականության իրավունքի սահմանափակման իրավաչափության հիշյալ չափանիշներն ընձգծվել են նաև ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2017 թվականի հունվարի 31-ի թիվ ՍԴՈ-1340 որոշմամբ:

ձեռնմխելիության սկզբունքը, որն իր արտացոլումն է գտել նաև ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում (այսուհետ՝ նաև Օրենսգիրք): Քրեական դատավարության կարգավորման առարկայով պայմանավորված՝ այն սերտորեն առնչվում է անձի իրավունքների սահմանափակումների հետ՝ պարունակելով նաև սեփականության իրավունքի սահմանափակում նախատեսող մի շարք իրավական ինստիտուտներ:

Այսպես, Օրենսգրքով սկզբունքի մակարդակով նախատեսված է անձի գույքի անձեռնմխելիությունը: Մասնավորապես, Օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի համաձայն.

«1. Քրեական դատավարության ընթացքում անձանց բանկային ավանդների և այլ գույքի վրա կալանք կարող է դրվել հետաքննության մարմնի, քննիչի, դատախազի, դատարանի որոշմամբ:

(...)

3. Դատավարության ընթացքում դրամական տույժեր նշանակելը, ինչպես նաև գույքը հարկադրաբար օտարելը կարող են կատարվել միայն դատարանի որոշմամբ»:

Հիշյալ նորմը սահմանում է քրեական դատավարությունում անձի սեփականության իրավունքի ապահովման հիմնական երաշխիքները: Վերջիններիս բովանդակությունից հետևում է, որ քրեադատավարական հարաբերություններում միայն դրամական տույժեր նշանակելու և գույքը հարկադրաբար օտարելու հետ կապված իրավիճակներում է նախատեսված նախնական դատական վերահսկողության երաշխիքը:

Դրամական տույժեր նշանակելու դեպքն ընդգրկում է դատական տուգանք սանկցիայի կիրառումը: Ինչ վերաբերում է գույքը հարկադրաբար օտարելուն, ապա վերջինիս դրսևորումներ են խափանման միջոց գրավի, երաշխավորության գումարները պետական եկամուտ դարձնելը, ինչպես նաև իրեղեն ապացույցները տնօրինելը:

Վերոհիշյալի համատեքստում անդրադառնանք նախնական դատական վերահսկողության առարկայի Օրենսգրքով նախատեսված շրջանակի իրավաչափության հարցին: Այսպես, Մահմանադրությամբ դատարանի որոշման առկայության պայմանը նախատեսված է միայն սեփականությունից զրկելու իրավահարաբերությունների դեպքում: Օրենսգրքով վերջինս պարտադիր է «դրամական տույժերի նշանակման» և «գույքը հարկադրաբար օտարելու» դեպքե-

րում: Նկատենք, որ Օրենսգիրքն ավելի լայն երաշխիքներ է նախատեսում, քան Սահմանադրությունը՝ նախնական դատական վերահսկողության առարկայի շրջանակների կապակցությամբ: Մասնավորապես, «սեփականությունից զրկել» և «գույքը հարկադրաբար օտարել» հասկացությունները նույնական չեն՝ հարկադրաբար օտարելը գործողությունների ավելի լայն շրջանակ է ենթադրում, քան զրկելը: Վերջին դիրքորոշումը հիմնավորվում է այն հանգամանքով, որ Սահմանադրությունում նշված իրավունքների բովանդակության մեկնաբանությունը կատարվում է միջազգային պայմանագրերի հիման վրա ստեղծվող մարմինների պարկտիկայի հաշվառմամբ (Սահմանադրության 81-րդ հոդված): Իսկ «սեփականությունից զրկում» հասկացության շրջանակներում Եվրոպական դատարանի կողմից տրված մեկնաբանության համաձայն ընդգրկվում են անձի՝ *de jure* կամ *de facto* սեփականության իրավունքի դադարեցման դեպքերը, որոնց շարքում չեն ներառվում սանկցիաների, բռնագրավումների, հարկերի կամ նման այլ գանձումների կամ տուգանքների հետևանքով անձի՝ սեփականության իրավունքի դադարեցման դեպքերը:

Այլ խոսքով՝ Օրենսգրքում նախատեսված՝ գույքի հարկադրաբար օտարման դրսևորումներ հանդիսացող՝ խափանման միջոց գրավի կամ երաշխավորության գումարի՝ պետության եկամուտ դարձնելու դեպքերը չեն ընդգրկվում «սեփականությունից զրկում» հասկացության շրջանակներում: Իսկ քրեական դատավարության մինչդատական վարույթի շրջանակներում «սեփականությունից զրկում» հասկացությունը ընդգրկում է իրեղեն ապացույցների տնօրինման առանձին եղանակների հետ կապված իրավահարաբերությունները:

Այսպես, ըստ Օրենսգրքի՝ իրեղեն ապացույցներ են այն առարկաները, որոնք հանցագործության գործիք են ծառայել կամ իրենց վրա հանցագործության հետքեր են պահպանել, կամ հանցավոր գործողությունների օբյեկտներ են եղել, ինչպես նաև հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված դրամը, այլ արժեքները և մյուս բոլոր առարկաները, որոնք կարող են հանցագործությունը հայտնաբերելու, գործի փաստական հանգամանքները պարզելու, մեղավորներին ի հայտ բերելու, մեղադրանքը հերքելու կամ պատասխանատվությունը մեղմացնելու միջոցներ ծառայել (115-րդ հոդվածի 1-ին մասը):

Որպես ընդհանուր կանոն՝ իրեղեն ապացույցները պահվում են քրեական գործի հետ, իսկ մեծածավալության դեպքում՝ կարող են հանձնվել հիմնարկների, ձեռնարկությունների, կազմակերպությունների և առանձին անձանց պատասխանատու պահպանմանը (116-րդ հոդված): Իսկ մինչդատական վարույթում սեփականությունից զրկման դրսևորումներ են իրեղեն ապացույցների տնօրինման հետևյալ եղանակները՝

- որոշակի առարկաները¹ սեփականատիրոջը կամ օրինական տիրապետողին վերադարձնելն անհնարին լինելու դեպքում դրանք համապատասխան կազմակերպություններին՝ ի թիվս այլնի՝ իրացնելու համար հանձնելը (118-րդ հոդվածի 2-րդ մաս),

- հանցագործության գործիքները, ինչպես նաև շրջանառությունից հանված առարկաները բռնագրավելը և համապատասխան պետական հիմնարկներին հանձնելը,

- հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված դրամի, այլ արժեքների և մյուս առարկաների, եթե հայտնի չէ վնաս կրած անձը, որպես եկամուտ՝ պետությանը հանձնելը (119-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ և 4-րդ կետերը):

Ընդ որում Օրենսդիրը հիշյալ դեպքերի նկատմամբ չի նախատեսել նախնական դատական վերահսկողության պահանջ, հետևաբար նաև՝ ընթացակարգ: Ընդ որում ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագով² (այսուհետ՝ նաև Նախագիծ) նույնպես նախատեսված են մինչդատական վարույթում իրեղեն ապացույցների տնօրինման այնպիսի եղանակներ, որոնք հազեցնում են սեփականությունից զրկման: Դրանք են.

- շուտ փչացող ապրանքներ կամ արտադրանք հանդիսացող իրեղեն ապացույցները, որոնք դժվար է պահել, կամ որոնց պահելու ծախսերը ողջամտորեն արդարացված չեն օրինական տիրապետողին վերադարձնելու անհնարինության դեպքում իրացման հանձնելը,

---

¹ Դրանք են՝ 1) շուտ փչացող առարկաները, 2) առօրյա կենցաղում օգտագործելու համար անհրաժեշտ այն առարկաները, որոնց վրա օրենքով բռնագանձում չի կարող տարածվել, 3) թռչունները և տնային կենդանիները, ավտոմեքենան կամ տրանսպորտային այլ միջոցը, եթե դրանց վրա քաղաքացիական հայցը, դատական ծախսերը կամ հնարավոր գույքային բռնագանձումն ապահովելու համար կալանք դրված չէ:

² http://www.parliament.am/draft_docs5/K-084.pdf

- հիշյալ իրեղեն ապացույցների փչանալու դեպքում դրանք ոչնչացնելը,

- իրեղեն ապացույցը երկարատև պահելը մարդու կյանքի, առողջության կամ շրջակա միջավայրի համար վտանգավոր լինելու դեպքում դրանք տեխնոլոգիական վերամշակման հանձնելը, իսկ դրա անհնարինության դեպքում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ոչնչացնելը,

- իրեղեն ապացույցի մեծածավալության, մեծաքանակության կամ այլ պատճառներով վարույթի նյութերի հետ պահելու կամ դրա պահպանման ծախսերը ողջամտորեն արդարացված չլինելու դեպքում այն իրացման հանձնելը (100-րդ հոդված):

Սակայն Նախագծով նույնպես լուծված չէ դրանք նախնական դատական վերահսկողության շրջանակներում նախատեսելու խնդիրը, նման պայմաններում թե՛ Օրենսգրքի և թե՛ Նախագծի կարգավորումները հակասում են Սահմանադրությանը: Ընդ որում նշենք, որ համանման իրավական կարգավորումներ նախատեսված էին նաև ՌԴ քրեական դատավարության օրենսգրքում, որոնք ՌԴ Սահմանադրական դատարանի դիրքորոշմամբ գնահատվել են որպես սեփականությունից զրկելու դրսևորումներ և ընդգծվել է դրանց նկատմամբ նախնական դատական վերահսկողության պահանջի պարտադիրությունը¹:

Դրա փոխարեն ՀՀ օրենսդիրը նախնական դատական վերահսկողության առարկայի շրջանակներում է ընդգրկել խափանման միջոց գրավի պայմանների խախտման դեպքում որպես գրավ վճարված գումարը պետության եկամուտ դարձնելու իրավահարաբերությունները: Այս կապակցությամբ նշենք, որ Օրենսգիրքը փորձ է կատարել սեփականության իրավունքի պաշտպանության ավելի բարձր չափանիշ նախատեսել, քանի որ հիշյալ իրավահարաբերությունները Կոնվենցիայի, հետևաբար նաև Սահմանադրության իմաստով ընդգրկվում են ոչ թե սեփականությունից զրկելու շրջանակներում, այլ հանդիսանում են բռնագրավման դրսևորումներ: Միևնույն

---

¹ См. и постановления Конституционного суда Российской Федерации от 16 июля 2008 года № 9-П по делу о проверке конституционности положений статьи 82 Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации в связи с жалобой гражданина В. В. Костылева, կետ 3.4:

ժամանակ նկատենք, որ օրենսդիրը հետևողական չի եղել այդ նախաձեռնության իրացման հարցում: Օրենսգրքի 143-րդ հոդվածի 6-րդ մասը, նախատեսելով գրավը պետության եկամուտ դարձնելու միջնորդությամբ դատարան դիմելու դատախազի լիազորությունը, սահմանափակվում է գրավը պետության եկամուտ դարձնելու մասին դատարանի որոշումը վերադաս դատարան բողոքարկելու՝ գրավատուի իրավունքը նախատեսելով: Հիշյալ իրավահարաբերություններին վերաբերող կարգավորումներ նախատեսող այլ նորմերի բացակայության պայմաններում ստացվում է, որ ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված չէ գրավի գումարը պետության եկամուտ դարձնելու նկատմամբ նախնական դատական վերահսկողության որևէ ընթացակարգ: Այս կապակցությամբ ընդգծենք նաև, որ դատական վերահսկողության իրավահարաբերությունները կարգավորող՝ Օրենսգրքի 39-րդ գլխի նորմերը կիրառելի չեն սույն իրավահարաբերությունների նկատմամբ: Նշված պնդումը բխում է ինչպես Օրենսգրքի 278-280-րդ հոդվածների բովանդակությունից, այնպես էլ Սահմանադրական դատարանի դիրքորոշումից, որ դատարանը **միայն նախնական հսկողություն է** իրականացնում քրեական հետապնդման մարմինների կողմից համապատասխան գործողությունների կատարման օրինականության և հիմնավորվածության նկատմամբ և շեշտադրել է, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 279-րդ հոդվածում թվարկված են **նախնական դատական վերահսկողության ենթակա քննչական գործողությունները**, որոնք են՝ բնակարանի խուզարկությունը, բանկային և նոտարական գաղտնիք կազմող տեղեկությունների ստացման համար խուզարկությունը և առգրավումը, ինչպես նաև նամակագրության, հեռախոսային խոսակցությունների, փոստային, հեռագրական և այլ հաղորդումների գաղտնիության սահմանափակումը¹:

Մեր կատարած ուսումնասիրությունների արդյունքում պարզվեց, որ չնայած Օրենսգրքում համապատասխան ընթացակարգի բացակայության, գործնականում նման միջնորդությունները քննվում են և կայացվում են համապատասխան որոշումներ՝ առանց ընթացակարգային որևէ նորմի հղում կատարելու: Կարծում ենք՝

---

¹ Տե՛ս ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 2015 թվականի հոկտեմբերի 20-ի թիվ ՍԴՈ-1234 որոշման 8-րդ կետը:

նման պրակտիկայի ձևավորումը պայմանավորված է գրավը՝ որպես խափանման միջոց ընդհանրապես և հատկապես որպես կալանքին այլընտրանքային միակ խափանման միջոց, չբովանդակագրկելու իրավաչափ մտավախությամբ: Չենք կարող չընդգծել նաև տվյալ պրակտիկայի՝ Սահմանադրությանը հակասելու փաստը, քանի որ օրենքով սահմանված կարգի բացակայության պայմաններում անձին սեփականությունից զրկելու գործըթացը չի համապատասխանում դրա իրավաչափության առաջին պայմանին՝ «օրենքով սահմանված կարգով իրականացվելու» պահանջին:

Վերոհիշյալով պայմանավորված՝ առաջարկում ենք Օրենսգրքի 39-րդ գլխում նախատեսել առանձին հոդված, որում նախատեսված կլինեն ինչպես դատախազի միջնորդության ձևին և բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները, այնպես էլ այդ միջնորդության քննության ընթացակարգը և ժամկետները, կայացվող որոշումների տեսակները:

Քննարկվող խնդիրը առկա չէ Նախագծի կարգավորումների պայմաններում, քանի որ դրանով գրավի գումարը պետության եկամուտ դարձնելու իրավասությամբ օժտված է հսկող դատախազը, իսկ համապատասխան որոշումը հետագա դատական վերահսկողության առարկա է: Չնայած Նախագծի կարգավորումներն այս առումով չեն հակասում Սահմանադրությանը և սեփականության իրավունքի պաշտպանության միջազգային չափանիշներին, սակայն կարծում ենք, որ դրանով գործող կարգավորումների համեմատ կատարվել է հետընթաց քայլ:

Ի տարբերություն գրավի գումարի պետականացման նկատմամբ նախնական դատական վերահսկողություն սահմանելու օրենսդրի մոտեցմանը, երաշխավորության գումարի պետականացման կարգի նկատմամբ դրսևորվել է այլ մոտեցում: Մասնավորապես՝ վերջին իրավասությամբ օժտված է վարույթն իրականացնող մարմինը (Օրենսգրքի 147-րդ հոդվածի 3-րդ մասը): Անհասկանալի է համասեռ իրավահարաբերությունների կարգավորումների միջև նման տարբերակման չափանիշը, այդ իսկ պատճառով կարծում ենք, որ երաշխավորության գումարի պետականացումը նույնպես պետք է ընդգրկել նախնական դատական վերահսկողության առարկայի շրջանակներում:

Մինչդատական վարույթում սեփականության իրավունքի սահ-

մանափակման մեկ այլ իրավահարաբերությունների՝ գույքի վրա կալանք դնելու դատավարական հարկադրանքի միջոցի¹ նկատմամբ օրենսգրքով նախատեսված չէ նախնական դատական վերահսկողություն: Նկատենք, որ հիշյալ մոտեցումը նույնպես չի հակասում միջազգային չափանիշներին և Մահմանադրությանը, քանի որ սեփականության իրավունքի վերահսկման պետության իրավասության կապակցությամբ նախնական դատական վերահսկողության պահանջ նախատեսված չէ: Այնուամենայնիվ, կարծում ենք քննարկվող մոտեցման իրավաչափության հարցն անհրաժեշտ է քննարկման առարկա դարձնել գույքի վրա կալանք դնելու ինստիտուտի բնույթի, նշանակության և ՀՀ օրենսդրության տրամաբանության միասնականության տեսանկյուններից:

Այսպես, ըստ Օրենսգրքի՝ գույքի վրա կալանք դնելը կիրառվում է քաղաքացիական հայցը, գույքի հնարավոր բռնագրավումը, բռնագանձումը և դատական ծախսերն ապահովելու համար (Օրենսգրքի 232-րդ հոդվածի 1-ին մաս): Գույքի վրա կալանք դնելը քրեական վարույթն իրականացնող մարմինների կողմից կարող է կիրառվել միայն այն դեպքում, երբ գործով հավաքված ապացույցները բավարար հիմք են տալիս ենթադրելու, որ կասկածյալը, մեղադրյալը կամ այն անձը, որի մոտ գտնվում է գույքը, կարող է թաքցնել, փչացնել կամ սպառել բռնագրավման ենթակա գույքը (Օրենսգրքի 233-րդ հոդվածի 1-ին մաս): Այլ խոսքով՝ գույքի վրա կալանք դնելու գործողությունն ուղղված է քրեական արդարադատության իրականացումն ապահովելուն, ենթադրում է անհապաղություն և գաղտնիություն, հակառակ դեպքում չի կարող հասնել իր նպատակին: Մինևնույն ժամանակ նկատենք, որ նույն հատկանիշները բնութագրական են նաև, օրինակ, բնակարանի խուզարկություն², նամակագրության, փոստային, հեռագրական և այլ հաղորդումների գաղտ-

---

¹ Օրենսգրքով գույքի վրա կալանք դնելը դասակարգված է որպես քննչական գործողություն, սակայն դրա՝ դատավարական հարկադրանքի միջոց լինելու հանգամանքը ընդունելի է ինչպես տեսությունում (տե՛ս <http://kalinovskyy-k.narod.ru/p/komm-115.htm>), այնպես էլ գործնականում (տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի որոշումը):

² Տե՛ս «Հաշվողական Տեխնիկայի և Բնֆորմատիկայի ԳՀԻ» փակ բաժնետիրական ընկերության վերաբերյալ Վճռաբեկ դատարանի որոշումը 2015 թվականի հունիսի 5-ի թիվ ԵԿԴ/0867/07/14 որոշումը:

նիության սահմանափակմանն ուղղված քննչական և օպերատիվ-հետախուզական գործողություններին, սակայն հիշյալ հանգամանքը չի խոչընդոտում դրանք դատարանի որոշմամբ իրականացնելուն, իսկ վերջինս էլ չի նվազեցնում այդ գործողությունների արդյունավետությունը:

Քննարկվող ինստիտուտը միջճյուղային բնույթ ունի. գույքի վրա արգելանք դնելու ինստիտուտ առկա է նաև քաղաքացիական և վարչական դատավարություններում, ինչպես նաև վարչական վարույթում: Ընդ որում քաղաքացիական և վարչական դատավարություններում հիշյալ լիազորությամբ օժտված է միայն դատարանը, իսկ վարչական վարույթում՝ վարչական մարմինը: Բանն այն է, որ քաղաքացիական և վարչական դատավարությունների ամբողջ ընթացքում վարույթն իրականացնող միակ մարմինը դատարանն է, իսկ վարչական վարույթում դատարանն ընդհանրապես հանդես չի գալիս որպես վարույթն իրականացնող մարմին: Այլ խոսքով՝ իրավունքի այլ ճյուղերի առանձնահատկություններով պայմանավորված քննարկվող հարցում օրինաչափություններ վերհանելը դժվար կլինի:

Անդրադառնալով միջազգային փորձին՝ արձանագրենք, որ մի շարք երկրների քրեական դատավարության օրենսգրքերով քննարկվող գործողությունը նախատեսված է նախնական դատական վերահսկողության առարկայի շրջանակներում (ՌԴ, Մոլդովա, Էստոնիա, Լատվիա (քննիչ-դատավոր), Ղազախստան և այլն):

Մեփականության իրավունքի առավելագույնս պաշտպանության նկատառումներից ելնելով՝ կարծում ենք նպատակահարմար է գույքի վրա կալանք դնելու գործողությունը ներառել նախնական դատական վերահսկողության առարկայի շրջանակներում՝ անձի իրավունքի պաշտպանությունն ապահովելով դրա խախտումը նախականիլու եղանակով:

Չեռաքրքրական է քննարկվող հարցի առնչությամբ Նախագծի հեղինակների մոտեցումը: Այսպես՝ ըստ Նախագծի՝ նախաքննության ընթացքում գույքն արգելադրվում է քննիչի որոշման հիման վրա: Այդ որոշումը և այն հիմնավորող նյութերը եռօրյա ժամկետում ներկայացվում են իրավասու դատարանի հաստատմանը (132-րդ հոդվածի 1-ին մաս): Այսինքն՝ դրա նկատմամբ նախատեսված է դատական վերահսկողության այնպիսի տեսակ, որն օժտված է ինչպես նախնական, այնպես էլ հետագա դատական վերահսկողությամբ:

ներհատուկ առանձնահատկություններով: Այն ենթադրում է ինչպես անձի սեփականության իրավունքի հետագա սահմանափակման թույլտվության ստացում, այնպես էլ վարույթն իրականացնող մարմնի՝ արդեն իսկ կայացված որոշման իրավաչափության ստուգում, ընդ որում ոչ թե շահագրգիռ անձի դիմումի հիման վրա և նրա կամահայտնությամբ պայմանավորված, այլ հենց որոշում կայացրած մարմնի միջնորդությամբ և պարտադիրության սկզբունքով: Մեր բնորոշմամբ դատական վերահսկողության հիշյալ տեսակը կարելի է բնութագրել որպես վերահսկողության հիբրիդ տեսակ: Նշենք, որ 2017 թվականի դեկտեմբերի 21-ի փոփոխություններով համանման կարգավորում է նախատեսվել նաև Ղազախստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքով (161-րդ հոդված):

Ողջունելի գնահատելով գույքի արգելադրման իրավահարաբերությունների շրջանակում անձի սեփականության իրավունքի երաշխիքների բարձրացմանն ուղղված Նախագծի հեղինակների մոտեցումը՝ կարծում ենք այն հիմնավորվում է քննարկվող գործողության գաղտնիության ու անհապաղության և դրա իրավաչափության հարցը քննարկելիս շահագրգիռ անձանց մասնակցության ապահովման անհրաժեշտությամբ: Այնուամենայնիվ, կարծում ենք, որ նպատակահարմար չէ նման երկփուլ կառուցակարգի նախատեսումը: Նման մոտեցումը կարող է արդարացված լինել միայն բացառիկ և անհետաձգելի հանգամանքների առկայության դեպքում: Մակայն մնացած իրավիճակներում կարծում ենք նպատակահարմար կլինի դրա վրա տարածել քննչական գործողությունների և դատավարական հարկադրանքի միջոցների կիրառման նկատմամբ իրականացվող նախնական դատական վերահսկողության կառուցակարգը: Վերջին դիրքորոշումը հիմնավորվում է նրանով, որ մեր գնահատմամբ դրանք հանդիսանում են համասեռ իրավիճակներ, որոնց միջև տարբերակում դնելը պետք հիմնավորվի որևէ էական տարբերությամբ, որպիսին, մեր պատկերացմամբ, առկա չէ:

Նշենք նաև, որ Նախագծով նախատեսված է ևս մեկ նորմ, որը, ըստ մեզ, շփոթության տեղիք է տալիս: 132-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ գույքի վրա արգելանք դնելու որոշ հիմքերի առերևույթ առկայության դեպքում քննիչը համապատասխան գույքի արգելադրումն իրականացնում է անհապաղ: Կարծում ենք, որ հիշյալ նորմն անորոշություն է առաջացնում այն կապակցությամբ, թե արդյոք

քննարկվող դեպքում դատարանի կողմից հաստատման անհրաժեշտությունն առկա է, կամ արդյոք մնացած դեպքերում քնիչի կողմից կայացված արգելադրման որոշումը չպետք է կատարվի միջև դատարանի հաստատումը: Կարծում ենք Նախագծի մոտեցման պահպանման դեպքում առկա է դրանում հստակեցում կատարելու անհրաժեշտություն, հակառակ դեպքում դրա հետագա գործնական կիրառումը կարող է կամայականությունների և չարաշահումների տեղիք տալ:

Ամփոփելով՝ կարող ենք արձանագրել, որ անձի սեփականության իրավունքի սահմանափակման քրեադատավարական կառուցակարգերն ունեն լուրջ թերություններ, որոնք որոշ դեպքերում առաջացնում են կարգերի սեփականության սահմանափակում: Ընդ որում խնդիրների մի մասը վերացված չեն նաև Նախագծով: Այս կապակցությամբ կարծում ենք, որ հիշյալ թերությունների վերացումը և սեփականության իրավունքի պաշտպանության երաշխիքների արդյունավետության բարձրացումը օրակարգային է դատաիրավական բարեփոխումների փուլում գտնվող Հայաստանի Հարապետության համար:

ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЙ СУДЕБНЫЙ КОНТРОЛЬ КАК ГАРАНТИЯ ПРАВА СОБСТВЕННОСТИ В ДОСУДЕБНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ

Ани Даниелян

Аспирант кафедры уголовного процесса и криминалистики ЕГУ

В нынешний период реализации судебной реформы РА существенно подчеркивается необходимость разработки эффективных гарантий основных прав человека. В свете последнего в рамках данной работы мы рассмотрели вопрос о правомерности и эффективности предварительного судебного контроля как гарантии прав собственности в уголовно-процессуальных отношениях. В контексте сформированных международных стандартов и конституционных гарантий, а также принимая во внимание опыт других стран, анализируя существующие уголовно-процессуальные нормы, мы выявили ряд вопросов и предложили возможные пути их решения.

INITIAL JUDICIAL CONTROL AS A GUARANTEE OF PROPERTY RIGHTS IN PRE-TRIAL PROCEEDINGS

Ani Danielyan

PHD Student of the YSU Chair of Criminal procedure and Criminalistics

In the current period of judicial reform in RA, the necessity of working out the effective guarantees of the fundamental rights of a person is essentially highlighted. In the light of latter, within the framework of this work, the author has considered the issue of lawfulness and effectiveness of initial judicial control as the guarantee of property rights in criminal-procedural relations at the stage of pre-trial proceedings. In the context of existing international standards and constitutional guarantees, as well as taking into consideration the experience of other countries, analyzing existing criminal-procedural rules, the author has raised a number of issues and suggested possible solutions to them.

Բանալի բառեր – սեփականության իրավունք, նախնական դատական վերահսկողություն, իրեղեն ապացույցների տնօրինում, գրավի գումարի պետականացում, երաշխավորության գումարի պետականացում, գույքի վրա կալանք դնելը

Ключевые слова: право собственности, предварительный судебный контроль, распоряжение вещественных доказательств, обращения залога в доход государства, обращения суммы поручительства в доход государства, наложения ареста на имущества

Key word: right on property, initial judicial control, disposition of material evidence, pledge of income to the state of the bail, pledge of income to the state of the sum of guarantee, seizure of property